

Sisu.

	Lhk.
Eesti iseseisvuse 10. aastapäevaks. Luuletus. — <i>P. Voolaine</i>	3
Soome tervitus Eesti Vabariigi 10. aastapäevaks. — Minister <i>Aarne Vuorimaa</i>	4
Eesti iseseisvuse juubel on kogu Soome hõimu pidupäev. — <i>Mag. Niilo Orasmaa</i>	5
Ungari tervitus Eestile ja III soome-ugri kultuurkongress. — Minister <i>dr. M. Jungerth</i>	6
Eesti Vabariigi iseseisvuse 10-aastane juubel ja soome-ugri hõim. — <i>V. Ernits</i>	8
Ajakirja Eesti Hõimu ülesannetest. — <i>Toimetus</i>	12
Asutis Fenno-Ugria ülesannetest. — <i>V. Ernits</i>	13
Setu laulimä Vabarna Anne leelotus soome-ugri rahvile	17
I Välis-Eesti kongressi pääjooned	21
Fenno-Ugria korjandus hõimutöö toetuseks	22
Liivi rahvamaja ehitama	24
Teateid hõimurahvaste ja väliseestlaste elust	25
Kodumaalt: setu-ingeri küsimus teisel hariduskongressil, väliseestlaste küsimus usuteadlaste konverentsil, setu leelo ja ilo õdang „Vanemuises“, Tartu hõimukoondise asutamine	25
Eesti-Ingerist: Esimene soomekeelne ajakiri Eestis	27
Lätist: Riia Eesti Haridusseltsi juubel, Riia eestlaste häälekandja ilmuma hakanud	27
Soomest: Suur-Soome kapital asutatud	28
Ungarist: III soome-ugri kultuurkongress	28
SNVL:ist: teateid eestlaste elust Venemaal, rahvamaja ehitamine Vene-Ingeris	30, 31
Ameerikast: Ühisriikide eestlased IX eesti laulupeo ekskursioonitoimkonna asutanud	31
Suomalainen sisällyskatsaus	31
Magyarnyelvű tartalmi áttekintés	32
Märkusi. Toimetuselt	32
Pildid: minister Aarne Vuorimaa (lhk. 4), mag. Niilo Orasmaa (lhk. 5), minister dr. M. Jungerth (lhk. 6—7), minister dr. R. Holsti (lhk. 7—8) ühes elulugudega, setu laulu- ema Anne Vabarna (lhk. 18).	

Toimetuselt.

Käesolevast numbrist pidi ruumipuuduse tõttu välja jääma palju huvitavat materjali, kuna sesse numbrisse tuli võtta kirjutised Eesti Vabariigi iseseisvuse 10 aasta juubeli puhul, samuti programmkirjutisi asutis Fenno-Ugria, ajakirja Eesti Hõimu ja III soome-ugri kultuurkongressi kohta. Järgmine number ilmub enne III soome-ugri kultuurkongressi ja I Välis-Eesti kongressi 64-leheküljelisena Välis-Eesti albumina. Selle sisust nimetame riigivanema härra J. Tõnisson'i ja asutis Fenno-Ugria nõukogu esimehe härra K. Pätsi kirjutisi, Eduard Wilde huvitavat reisirakeldust „Ungarist ja ungarlastest“, prof. dr. S. Csekey kirjutist „Soome-ugrilaste ühistest kultuurpüüetest“, dr. E. Virányi artiklit III soome-ugri kultuurkongressist ja V. Ernitsi artiklit „Ameerika eestlasi külastamas“, samuti pikemaid ülevaateid välis-eestlaste elust neilt enestelt ja ülevaateid üksikute soome-ugri rahvaste ja nende hõimuorganisatsioonide tegevusest. Ühtlasi sisaldaks see number illustreeritud ülevaateid Ungarist, eriti Budapestist ja selle kunstikogudest. Lisaks väliseestlaste nimekirju erimaalt ja pilte Välis-Eestist.

EESTI HÕIM

ASUTIS FENNO-UGRIA JA EESTI HÕIMUORGANISATSIOONIDE
HÄÄLEKANDJA.

Väljaandja: ASUTIS FENNO-UGRIA.

Vastutav toimetaja: V. ERNITS.

Tellimishind: aastas 4 krooni, üksik number 1 kroon.

Ilmub Tartus

4 korda aastas.

Nõ 1.

Veebruar.

1928.

EESTI ISESEISVUSE 10. AASTAPÄEVAKS.

Kui hõisketules sütib süda isamaine,
ja rõõmurütmis tuksub Eesti riiklik rind.
Kuldkiiril hinge hoovab vabaduselaine:
on kallis kümne aasta iseseisvushind.

Rõõm varjusurmas magas aastat seitsesada,
sest virgudes tal võimsam vabaduslik hüüd:
»Taas edesi käib iseseisvus Eesti rada,
kus iga hetke valvas ikkeheite püüd.«

Ei võind too olla orjarahvas, lõi kes riigi,
kui katkes hetkeks rõhuv võõras vägivald;
kes kohe võis toll' vastu tõsta piigi,
kui tõusis üles taas too raudne surmav tald.

Me rahvast kandnud ikka vabadusealge:
ta sünniga ju iseseisvus hinges tal,
ja kunni spektris särab sini, must ja valge,
veel Eesti iseseisvalt elab päikse all.

Kui tulevadki pääle võõrad toorel jõvvul,
ei miski eralda meid Eesti isamaast.
Ei lõpe lehving Sini-Musta-Valge sõvvul,
kui lõhut Eesti laevast liugleb ükski laast.

Tund tunnilt tugevneb me iseseisvus üha,
kui taktis ta'ga rahva riiklustahtejõud.

Kui igas hinges iseseisvuskeel on püha, —
Olümpil auga ootavad meid rahvatõud.

P. Voolaine.

SOOME TERVITUS EESTI VABARIIGI 10. AASTAPÄEVAKS.

Võtan rõõmuga sule, et tervitada Eesti Hõimu lugejaid, saabudes uuea Soome saadikuna Eestisse. Teen seda erilise häämeelega, kuna samal korral võin tervitada vennasrahvast selle kümnenadal iseseisvuspäeval. Need läinud aastad ja nende ajal tehtud pingutused on loonud selle kindla põhja, millele on hõlpus põhjendada tule-

Aarne Vuorimaa.

vast arendamistegavust. Rahulolekuga võib eesti rahvas vaadata tagasi läinud aastakümnesse ja usaldusega vastu minna tulevikule.

Soome rahvas ja selle esindaja Eestis jälgivad sooja kaastundega vennasrahva püüdeid ja arengut. Eneseusaldus, vaimustus ja võimas töötav kordamineku.

Olgu algav uus ajajärk Eestile õnnelik rahuliku töö ja viljaka arenemise aeg. Seda soovin südamest vennasrahvale.

Aarne Vuorimaa,
Soome saadik Eestis.

AARNE VUORIMAA.

Sündinud 1892. Üliõpilane 1910. Mag. phil. 1916. Jatkas juriidilisi õpinguid, mida iseseisvusvõitlus katkestas. Oli Soome lennukite staabis tagavaralipnikuna augustini 1919, mil ajal siirdus välisministeeriumi. Oli Londoni pääkonsulaadis 1919. a. augustist 1920. a. jaanuari keskpaigani, selle järel välisministeeriumis Helsingis aprillini 1921, millal määrati Soome saatkonna attaseeks Pariisis, kus viibis 1922. a. oktoobrini. Oli välisministeeriumis 1923. a. novembrini, olles sel ajal Soome saatkonna sekretäriks Moskva väevähenduskonverentsil novembril-detsembril 1922, asjatundjaks Balti riikide majanduskonverentsil Helsingis kevadel 1923 ja Soome kaubalepingutoimkonna sekretäriks Varssavis augustis ja septembris 1923. a. Novembrist 1923 siirdus Rahvasteliidu pääsekretariaadi teenistusse, kus viibis 1925. a. novembrini, millal nimetati saatkonna sekretäriks Pariisi. Nimetati täisvoliliseks ministriks Tallinna jaanuaris 1928. Asus oma uuele tegevuskohale veebruari alul.

Eesti Hõimu toimetuse tervitab härra Vuorimaad Soome saadikuna Eestis ja soovib temale suurimat kordaminekut ta tegevuses Soome ja Eesti vennasriikide ja -rahvaste lähendamisel.

EESTI ISESEISVUSE JUUBEL ON KOGU SOOME HÕIMU PIDUPÄEV.

24. veebruar on Eesti päev. Kuid selle pidustusega, millega kogu Eesti pühitses oma iseseisvuse ja vabaduse saavutamise kümnendat aastapäeva, ühines kõigest südamest kogu soome hõim. Sest see oli ühtlasi meile kõigile hõimupidu, kui järjekorras kolmas soomesugu rahvas kogunes riiklikult ja rahvuslikult vabana pühitsema oma riigiks kujunemise esimest suurt rõõmupidu.

Imelikud on saatuse teed. Ei ole sellest veel kulunud rohkem kui neljakümne aasta ümber, kui üks Soome luuletaja, mõeldes soome hõimu laialipillatud olekut, puhkes laulma: „Ei Aunus, Vepsa tea, kust Eestide käib

Soome oma vabaduse kümneaastast juubelit. Nüüd on Eesti kord. Mõlemad vennasrahvad hingavad jälle vabalt. Mõlemad pingutavad oma jõudu oma rahvusliku elu ja kultuuri arendamiseks ja süvendamiseks. Mõlemad võivad vabalt mõelda omist ja ühiseist küsimusist, rõõmustada omadest ja teiste rõõmudest, rind rinna kõrval püüda edasi nende sihtide poole, mis kumbki on enesele asetanud. Kõike seda mõeldes tõuseb tunnelm, mida vaid verihõimlus suudab niisuguseil päevil esile nõiduda. Ja kui meie soomlased ühineme sellega, teeme seda kõigest südamest, soovides meie vennasrahvale jõudu ja püsivust uute, jätkuvate võitude saavutamiseks.

Niilo Orasmaa.

tee.“ Vaevalt oli siis seisukord Soomes parem. Harval oli veel siis Soomelahe põhja pool teateid sellest, milline on „ees-tide tee“ tõelikult olnud.

Praegu on teisi. Nüüd on meil täis võimalus võõra takistamata ja keel-mata teineteise üle selgust saada, teineteist tundma õppida.

Hiljuti, 6. det.

1927. a., pühitses

Niilo Orasmaa,
Soome saatkonna sekretär.

NIILU ORASMAA.

Sündinud 1889. Üliõpilane 1908. a. Helsingi ülikoolis, õppis üldist ajalugu ja rahvamajandust. Mag. phil. Soome välisministeeriumi teenistuses 1921. a. alates. Samal

ajal kaubalepingute toimkonna teine sekretär. 1925.—28. aastani Soome saatkonna sekretär Tallinnas. Nimetati hiljuti Soome välisministeeriumi poliitilise osakonna abijuhatajaks.

Niilo Orasmaa on alati suure huviga osa võtnud Eesti hõimuorganisatsioonide, eriti Eesti-Soome-Ungari Liidu tegevusest. Loodame, et ta jääb soojaks Eesti-sõbraks ka omal uuelgi töökohal.

UNGARI TERVITUS EESTILE JA III SOOME-UGRI KULTUURKONGRESS.

Ungari riigi ja rahva esindajana Eestis tervitan eesti hõimuajakirja ilmuma hakkamist ja soovin, et see kaasa mõjuks hõimuharrastuste tõu-ettevalmistusi III soome-ugri kultuurkongressiks. Ühtlasi tervitan Eesti Hõimu lugejaid Eesti vabariigi 10 a. iseseisvuspäeva puhul, mida pühitseti sooja kaastundega ka lõunapoolse Ungari vennasrahva juures.

Ungaris ollakse praegu valmistumas järjekorralisele tähtsamale ettevõttele soome-ugri rahvaste vastastikkuseks lähinemiseks.

Budapestis tehakse hoolikalt ressi. Seekord kohtavad soome-ugri rahvaste kõigi kultuuriliste, koguni majanduslike ja seltskondlike ringkondade esindajad. Lähem sõbralik suhe õpetajaskonna ja kasvatustegelaste vahel laieneb kõigi teaduste, kirjanduse, muusika ja kujutavate kunstide esindajateni. Tuleb püüda luua ja arendada kestva intiimset suhet kõigi soome-ugri rahvaste vaimliste ja seltskondlike ringkondade vahel. Sarnane oli minu idee, kui ma ette panin laiendada pedagoogilist kongressi kultuurkongressiks. Ja nii mõistetakse Eesti ja Soome vaimlise elu esindajate kokkutulekut Budapestis.

Dr. M. Jungerth.

ettevalmistusi III soome-ugri kultuurkongressiks.

Ettevalmistav päätoimkond kui ka eriosakonnad püüavad kõik teha, et mitte ainult külalisi väärilt vastu võtta, vaid ka ettekan- ded sarnaselt valida, et saavuta- taks kõik loode- tavad moraalsed kui ka praktilised resultaadid.

Eelseisev kultuurkongress üle- tab kaugelt sen- nised kaks kong-

Kõned ja referaadid, mis kongressi puhul ette kantakse, ei peaks kujunema ainult deklaratsioonideks. Palju enam nad peaksid olema in-
tiimne mõtetevahetus eriteadlaste vahel üksikult aladelt, mille kestes
juhitaks tähelepanu oma teaduste saavutustele või meetoditele, kus sil-
mapaistvaid edusamme tehtud või midagi omapäraselt soome-ugrilist
leitud. Kirjanikud ja kunstnikud peaksid otsima teid, kuidas kõike kau-
nist ja väärtuslikku oma rahva loomingust teha kättesaadavaks üldvaraks
teisele rahvale. Lõppeks peaks isikuliste sõbralikkude sidemete ja suhete
kaudu püüdma kaotada kõiki takistusi, mis geograafilise kauguse tõttu
tekivad, ja kõvendada kokkukuuluvuse ning tõuühtluse tunnet. Sel
kombel saaks iga üksiku soome-ugri rahva teadus, kirjandus ja kunst
kõigi ühiseks üldvaraks ja areneks soome-ugriline omapärasus.

Dr. M. Jungerth,
Ungari saadik Eestis.

DR. MIHÁLY JUNGERTH.

Sündinud 18. märtsil 1883, lõpetas ülikooli studiumi Budapestis ja Kolozsváris, kus
ta omandas mõlemates *doctor juris* astme. Oma studiumi lõpetamise järele astus ta ühi-
sesse Austria-Ungari rahaministeeriumi; oli sääljuures Ungari õiguse-ajaloo ja Ungari
riigiõiguse õpetaja Theresianumis Viinis ja Ungari riigiõiguse dotsent Konsulaar-Akadee-
mias Viinis, kus valmistati ette Austria-Ungari monarhia diplomaate ja konsuleid.

Sõja ajal seisis Jungerth pääle mõneajalist fronditeenistust valitsuse emissarina
sel ajal allaheidetud Serbia poliitilise valitsuse eesotsas Belgradis. Austria-Ungari monar-
hia kokkuvarisemisel astus Ungari välisministeeriumi.

Pidas esialgu Tallinnas läbirääkimisi Litvinoviga sõjavangide vahetamise üle S. N.
V. L-ga, määrati hiljemini Ungari esindajaks Eestisse, Lätti, Leedusse ja Soome. On juba
algusest saadik suurt huvi ilmutanud Ungari-Eesti lähinemise suhtes. On muu seas esine-
nud kõnedega hõimupidudel, avaldanud kirjutisi hõimuküsimuse kohta, on tegev Soome-
Eesti-Ungari Liidu juhatusel liikmena, III Soome-Ugri kultuurkongressi organiseerimisel jne.
Soovime, et ta tegevus saavutab suurimaid tagajärgi mõlema vennasriigi ja rahva kasuks.

DR. PHIL. EINO RUDOLF VOLDEMAR HOLSTI.

Sünd. 8. X. 1881 Jyväskylä, õppinud Helsingi ja Londoni ülikoolis, filosoofia
doktor 1914. Tegev olnud teadusmehena (hulk uurimusi ja artikleid soome ja inglise
keeles), sotsioloogia dotsendina Helsingi ülikoolis, ajakirjanikuna ja diplomaadina, mil
alal ta teened Soomele suuremad kui kellelgi. Tema oli üks neist vähestest soomlas-
test, kes kindral Mannerheimi ja sellekordse Soome kodanluse kuningriiklik-saksameelse
diktatuuri ajal liitriikide orientatsiooni poole hoidis. Kui Saksa revolutsiooniga kuning-
riiklaste unistused purunesid, siis oli Holsti see, kes Soome vahekorra liitlastega parandas
ja liitlastelt Soomele tunnustuse muretses, olles sel korral Soome saadikuks Londonis ja
võttes osa Soome esindajana Pariisi rahukonverentsist. Hiljemini oli kaua aega Soome
välisminister, olles soojaks Balti riikide liidu mõtte poolehoidjaks, mille eellepingule ta ka
Varssavi kongressil alla kirjutas. See ei meeldinud aga ta poliitilistele vastastele paremalt
ja pahemalt poolt, kes asusid Balti riikide liidu suhtes tagasihoidlikumal seisukohal, ja
dr. Holsti pidi valitsusest lahkuma. Hiljemini määrati ta saadikuks Eestisse, kus tal

suured teened Soome-Eesti lähendamises. Dr. Holsti on Eestis olles esinenud kõnedega hõimupidudel ja kirjutistega hõimuküsimuse üle. Ka on ta muu seas Soome-Eesti-Ungari Liidu juhatuse liikmena suuresti kaasa aidanud Soome-Eesti sõprussuhete arenemises.

Selle aasta algul määrati dr. Holsti Soome esindajaks Genfi, Rahvasteliitu, kus ta juba varemingi tegutsenud, eriti Rahvasteliidu väevähendustoimkonna liikmena. Loodame, et dr. Holstil avanevad Genfis, maailma poliitilises keskkohas, soodsaimad võimalused Eesti-Soome sõprussuhete rahvusvaheliseks, üleilmlikuks esindamiseks ja neile üleilmliku sümpaatia äratamiseks.

EESTI VABARIIGI ISESEISVUSE 10-AASTANE JUUBEL JA SOOME-UGRI HÕIM.

Käesoleva aasta 24. veebruaril pühitses Eesti Vabariik oma iseseisva olemasolu 10-aastast juubelit. Sel puhul peeti üle kogu maa pidulikke juubelikoosolekuid, alates Riigikogust ja lõpetades kõige kaugemate metsakolga seltsidega. Sel puhul hõõgus tõsisel tänu- ja rõõmutundes iga tõsise eestlase süda. Oldi tänu-lik saatuse vastu 10 aasta kestel saavutatud tagajärgede eest ja heideti lootev pilk tulevikku veelgi

Dr. phil. R. Holsti.

kult sügava mulje jätsid ja suuri tagajärgi andsid. Kuid Eesti vabariigi 10 aasta iseseisvuse juubel pole tähtis mitte ainult Eestile, vaid see on kõige lähemas ühenduses kogu soome-ugri hõimu ajaloo viimastel aastatel.

Eesti iseseisvuse saavutamisel etendasid pääosa kaks tegurit: eesti rahva kultuuriline valmisolek iseseisva riigi loomiseks ja maailma ajaloo poliitiline moment, mis võimaldas seda valmisolekut teostada.

Samad tegurid olid aga maksmas kogu soome-ugri hõimu kohta,

ühel osal vähem, teisel rohkem, ja meie ei liialda sugugi väites, et maailmasõda ja selle tagajärjed olid pöördepunktiks kogu soome-ugri hõimu ajaloos.

Suurim soome-ugri rahvas, ungarlased, on juba üle tuhande aasta riiklikku elu elanud. Kuigi Ungari riik oli alguses täiesti iseseisev, pidi ta siiski hiljemini ajaloo saatuse sunnil Habsburgide keisrisuguvõsa kaudu teatava määrani Austriale alluma. Pääle 1867. aasta konstitutsiooni polnud õieti küll enam juttu alluvusest, vaid Austriaga seotud olekust. Maailmasõda katkestas aga needki sidemed Austriaga ja tegi Ungari täiesti iseseisvaks omaette riigiks. Tõsi küll, maailmasõda nõudis Ungarilt määratuid ohvreid ja Trianoni rahulepinguga kaotas Ungari suure osa ungarlastest asutatud maid ühes 3 ja poole miljoni ungarlasega. See on kahtlemata suur löök Ungarile. Kuid maailma ajalugu pole ju veel lõppenud, ja kindlasti avanevad kunagi võimalused ungarlase rahva õigustatud nõudmiste täitmiseks, kusjuures ei puudu isegi võimalus, et kogu see küsimus lahendatakse rahulikult kultuurilisel teel vastavate rahvusvaheliste lepingute, kultuuriautonomiaseaduste jne. varal¹⁾).

Teine suurem soome-ugri rahvas, soomlased, on ka mõnda sada aastat riiklikku elu elanud, kuid täieliku iseseisvuse saavutasid nad alles ilmasõja ja Vene enamlike revolutsiooni ajal. Soome iseseisvus kuulutati välja ligi kolm kuud enne Eesti iseseisvust, 6. detsembril 1917. Vastavalt pühitseti ka Soome iseseisvuse 10-aastast juubelit läinud aasta lõpul.

Soomelegi ei toonud maailmasõda küsimuse küllalt rahuldavat lahendust, ja Tartu rahulepingut peavad Akadeemilise Karjala Seltsi ringkonnad praegugi Soomele häbistavaks. Soome saavutas küll iseseisvuse, kuid pidi keelduma oma etnograafilistest piiridest, jättes Venele kaks Soome kihelkonda, Repola ja Porajärvi, vastutasuks Muurmanni rannalt saadud Petsamo eest, kõnelemata n. n. Vene-Karjalast, mille suuremas osas asub karjalamurdeline soomekeelne rahvas, ja mõnest osast Põhja-Ingeris, kus ka soomlased enamuses. Tõsi küll, Venemaa on lahendanud Karjala küsimuse autonoomse Karjala vabariigi loomisega ja Ingeri küsimuse mingisuguse rahvuskultuurilise autonoomiaga, kuid kõige selle pääle vaatamata jääb etnograafilise territooriumi tükeldamine siiski tõsiasjaks²⁾. See asjaolu ei suuda muidugi täielikult kultuurilist ühtlust takistada, kuid raskendab seda kahtlemata, eriti praegu, kus Soome-Karjala piir on ühtlasi kahe teatava määrani lahkumineva sotsiaalse maailma piiriks. Tulevikus suureneb kindlasti Soome-Karjala vaheline läbikäimine, kuna sotsiaalne elu mõlemal pool piiri omandab kahtlemata palju sarnasema ilme.

Mis puutub teistesse soome-ugri rahvastesse, siis on kindlasti nendegi seisukord pääle maailmasõda suuresti muutunud paremuse poole.

¹⁾ V. märkus ¹⁾ lhk. 32. ²⁾ V. märkus ²⁾ lhk. 32.

Vene enamlased on teatavasti maksma pannud enese juures väga keerulise mitmeastmelise ühisriikliku korra, millest üksikud rahvad on selle võrra osa saanud, kuivõrd nad ise valmis olid enestele osariiklikke või autonoomseid õigusi nõudma ja neid teostama. Tõtt öelda, pole soome-ugrilased selles suhtes just mitte esimesele kohale sattunud, suurelt osalt just oma vähesuse tõttu. Nõukogude vabariikide liidus pole ühtki soome-ugrilist Suur-Venega ühenduses olevat liitlasvabariiki, nagu seda on Ukraina, Valgevenemaa j. t. Suur-Vene vabariigi koosseisu kuuluva autonoomse osariigi õigused on Karjalal, kuna sürjänlastel (komidel), tšeremissidel (maridel) ja votjakitel (udmurtidel) on autonoomse oblasti, s. o. õieti rahvusliku kubermangu omavalitsuse õigused. Teistel soome-ugrilastel, ka üle miljoni ulatuval mordva rahval, on ainult kohaliku omavalitsuse ja kultuuromavalitsuse õigusi, osalt nende rahvaste vähese arvu, osalt nende laialipillatud oleku pärast, nagu mordvalased, osalt ka nende vähese kultuurilise arenemisastme tõttu. Igal juhtumusel on aga nende rahvaste emakeelele teatud õigused antud, emakeel koolides ja suuremalt osalt ametasutisteski tarvitusele võetud.

Nagu sellest ülevaatest näha, on terve soome-ugri hõim 10 aastat tagasi olnud maailma ajaloo pöördeajal suuri võite saavutanud. Käesolev aasta ühes eelminevaga ja järeltulevatega pole juubeli ajaks mitte ükski Eestile, vaid kogu soome-ugri hõimule (Ungarile küll kurvaks)¹⁾. See teadmine lähendab kahtlemata omavahel kõiki soome-ugri hõimusi ja julgustab neid pilku heitma teatava määrani ühisesse paremasse tulevikku, ühenduses kogu inimsoo parema tulevikuga

Maailmasõda nõudis inimkonnalt määratumaid ohvreid. Teatavaks vastutasuks sellele lahendas ta aga suure hulga senni lahendamatuid küsimusi, vabastas hulga väikerahvaid suurrahvaste ikkest, võimaldades neile riikliku iseseisvuse ehk omavalitsuse.

Kuid maailmasõda pole suutnud kõiki küsimusi lõplikult lahendada. Osa rahvaid on praegugi kas täielikult või osaliselt teiste rahvaste surve all, mõnegi rahva etnograafiline ala on praegu tükeldatud mitme riigi vahel, mõnigi rahvusvähemus on oma rahvuskultuuriliste õiguste poolest mitte küllalt rahuldavas seisukorras jne.

Maailmaajaloo tulevased aastad ja aastakümned peavad neid probleeme nii või teisiti lahendama. Kuidas see sünnib, seda ei tea keegi täpselt ette öelda. On ju praegu väga levinud patsifistlik, rahumeelne ilmavaade, mis kahtlemata vastab kõige paremini inimkonna ühise parema tuleviku väljavaadetele. Pannakse palju lootusi Rahvasteliidule, kes peaks tulevikus sõjad ära hoidma ja kõik rahvusvahelised küsimused rahulikul teel lahendama. Kahjuks ei kuulu küll praegu Rahvasteliitu

¹⁾ V. märkus *) lhk. 32.

kõik maailmariigid, isegi Ameerika Ühisriigid mitte, kõnelemata Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidust. Loodetakse siiski, et kõik needki kord koonduvad Rahvasteliidu ümber, nii et viimane muutub lõppeks tõelikuks üleilmlikuks riikide ja rahvaste föderatsiooniks.

See on optimistide vaade. Seda võib uskuda ja väga tõenäoliseks pidada, matemaatilise täpsusega ei saa seda siiski tõestada. Pessimistlikumad vaatlejad ütlevad aga praegugi juba, et maailmasõda polnud kahtlemata mitte viimane sõda maailmas, ja et tulevikuski tuleb rahvusvahelisi tülisid ja probleeme sõjariistadega lahendada. Isegi uut maailmasõda ennustatakse võrdlemisi julgelt.

Meie tahame uskuda muidugi kõige paremat, s. o. üleilmlikku igavest rahu. Kuid kahjuks ei olene see kaugelt suuremal määral mitte meist, s. o. soome-ugri hõimust, vaid hoopis muist maailma ajaloo teguritest, kuigi soome-ugri hõimu rahvad võivad teatavana osategurina kaasa mõjuda.

Kõige parema tahtmise juures ei või meie teada, mis tulevik toob, vaid peame valmis olema igasugusteks võimalusteks. Kui läheb maailma edaspidine arenemine rahulikku rada, siis katsuvad soome-ugri hõimu kuuluvad rahvad ennast võimalikult täielikult maksma panna selle arenemise piirides. Loomulikult katsuvad iseseisvad soome-ugri riigid saavutada omi etnograafilisi piire vastavate kokkulepete kaudu. Samavõrra loomulikult katsuvad Venemaa ühisriikidesse kuuluvad soome-ugri rahvad enese osariiklikke, omavalitsuslikke ja kultuurautonoomilisi õigusi kõige täielikumal määral välja arendada. Samuti katsuvad soome-ugri vähemusrahvused muis mais ennast võimalikkuse piirides organiseerida ja rahvuskultuuriliselt ennast alal hoida ja arendada.

Kui aga peaksid maailma ajaloo veel kord lahti pääsema vinged sõjatuuled, siis tuleb soome-ugri rahvastel kas üksikult või hulgaviisi omad seisukohad kindlaks määrata kujunevatele seisukordadele vastavalt ja kõik jõud ja julgus pingutada selleks, et kujunenud raskustest siiski võimalikult väheste kaotustega ja võimalikult suurte saavutustega ja võitudega läbi jõuda uuele rahulikule arenemisele.

Tulgu, mis tuleb, üks on aga kindel: kes sisemiselt ja sellega ühtlasi harilikult ka väliselt tugev on, see suudab ennast suuremaiski raskustes alal hoida ja enese tulevast vaba arenemist kindlustada. Vastavalt sellele ongi soome-ugri hõimu praeguseks päevaülesandeks sisemise jõu kogumine enese tuleviku kindlustamiseks niisugusel kombel ja niisugustes oludes, nagu seda ette kirjutab üldine maailma ajaloo arenemiskäik.

Soome-ugri hõim on ajaloo kestes olnud õige tihedas kokkupuutumises teiste rahvastega. Praegu on aga soome-ugri hõim muutunud teatava määran üleilmlikuks kultuuriteguriks, kelle tegevuse ulatus oleneb ta sisemisest jõust. Et see kasvaks tulevikus maksimaalsete võimaluste piirideni! *Villem Ernits.*

AJAKIRJA EESTI HÕIMU ÜLESANNETEST.

Käesoleva numbriga algab oma teekäiku ajakiri Eesti Hõim. Kuna meil on olemas teatud hulk hõimuorganisatsioonide ja kuna meil hõimu-meelsus on üldiselt võrdlemisi levinud, eriti noorsoos ja üliõpilaskonnas, siis tohiks loota, et meie hõimuajakirja tulevik on kindlustatud, eriti kui selleks tööd tehakse ja jõudusid liikuma pannakse.

Eesti Hõimu ülesandeks on kõigepäält olla Fenno-Ugria ja kõigi hõimuorganisatsioonide häälekandjaks. Eesti Hõim tahab esirinnas tuua ülevaateid Välis-Eestist, väliseestlaste elust Venemaal, Ameerikas, Lätis, Austraalias ja mujal. Meie lähema Soome vennasriigi ja rahva elu tahab Eesti Hõim samuti tähelepanelikult jälgida, meie kaugema ja suurima Ungari vennasriigi ja rahva elu huvitavamaile nähtusile tahab Eesti Hõim küllalt tähelepanu pühendada, samuti teistele Soome-Ugri hõimudele, eriti aga meie lähematele sugulastele liivlastele, ingerlastele ja teistele. Eesti Hõim tahab tähele panna ka hõimuküsimuse seisukohalt huvitavaid Sise-Eesti elunähtusi, eriti aga meie Setu hõimu elu.

Eesti Hõim ei taha leppida üksi ülevaadetega hõimuliikumisest ja välistest kokkupuutumistest hõimude vahel: ta tahab ühtlasi jõudu mööda kaasa aidata hõimukultuuride mõistmiseks ja lähemaks tundmaõppimiseks, kuigi see ülesanne iseenesest raskemate hulka kuulub. Sest Soome ja Ungari kultuuride sisu on juba sellevõrra rikkalik, et seda nii hõlpus ei ole täiel määral edasi anda. Vähemal määral saab seda siiski Eesti Hõimigi teha, vähemalt teejuhiks olla hõimukultuuridega tutvumisel.

Eesti Hõim tahab ka põhimõttelisi hõimuküsimusi käsitlusele võtta. Siia kuuluksid kõigepäält hõimupoliitika alale kuuluvad küsimused, Eesti, Soome ja Ungari poliitilised suhted, üldisemalt võttes kogu turanismi küsimus, Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liitu kuuluvate hõimude seisukord, välis-eestlaste välispoliitilised ja kultuurilised teened Eesti emamaa suhtes, sotsiaalse ja kultuurilise elu nähtused hõimuküsimuse seisukohalt hinnates jne.

Arusaadav, et neis küsimusis valitseb vaadete mitmekesisus. Eesti Hõim tahab seda arvesse võtta ja tahab kõigile hõimuküsimusse häätahtlikult suhtuvaile vaadetele oma veergudel ruumi lubada.

Eriti tahab Eesti Hõim tähelepanu pühendada hõimuisulisele kirjandusele, hõimumaade kunstile, teadusele ja muudele hõimurahvaste kultuurielu avaldustele.

Käesoleva ja järgnevate numbrite sisu ja iseloomu määravad kindlaks praegused hõimutöö päevaülesanded. Need on III Soome-Ugri kultuurkongress Budapestis k. a. juunikuul ja vähe hiljemini peetav I

Välis-Eesti kongress Tallinnas. Loomulikult tuleb neile mõlemaile suur-sündmusile Eesti Hõimu veergudel vastavalt tähelepanu pühendada.

Arvesse võttes Eesti Hõimu suuri ja tähtsaid ülesandeid loodab Eesti Hõimu toimetus, et Eesti Hõim leiab eest laialise hõimuküsimusest sügavasti huvitatud lugejaskonna, kellega vastastikkuses koostöös Eesti Hõim suudab omalt poolt kaasa aidata parema tuleviku loomisel meie kodumaale ja kogu meie sugurahvaste hõimule.

Oma tegevust alustades tervitab Eesti Hõim kõiki hõimuajakirju ja hõimumeelseid ajalehti Soomes, Ungaris, Venes, Ameerikas ja mujal ja loodab nendega ühiselt omalt poolt kaasa aidata ühise Soome-Ugri tulevikuideaali poole püüdmisel.

Toimetus.

ASUTIS FENNO-UGRIA ÜLESANNETEST.

Fenno-Ugria asutamise mõte ulatub tagasi Eestis 1924. a. peetud II Soome-Ugri kongressini. Sel kongressil valiti III kongressi ettevalmistustoimkonna liigeteks Eestis härrad K. Päts, prof. P. Põld ja Haridusministeeriumi kooliosakonna direktor G. Ollik. K. Pätsi algatusel otsustas see toimkond luua Fenno Ugria-nimelise asutise, mille ülesandeks oleks ühendada kõiki hõimuküsimusest huvitatud organisatsioone Eestis. Selle asutise esialgse põhimääruse seadis kokku K. Päts. See kiideti hääks kokkukutsutud organisatsioonide esindajate poolt ja kinnitati Haridusministeeriumi poolt. Selle põhimääruse alusel moodustati Fenno-Ugria nõukogu ja valiti Fenno-Ugria juhatus, kes käesoleva aasta alul asutas Fenno-Ugria sekretariaadi, võttes ametisse teadusliku sekretäri ja asjaajaja.

Fenno-Ugria põhimääruse par. 2 järele on Fenno-Ugria ülesandeks „soome-ugri kultuuritööd ja kultuuriühitlust edendada ning sõlmida ja alal hoida suhteid väljaspool Eestit asuvate eestlaste ja nende kodumaa vahel, rahvusliku hariduse ja iseteadvuse kasvatamiseks ja kindlustamiseks. Oma ülesannete teostamiseks on Fenno-Ugrial lubatud tarvitada kõiki seaduslikke abinõusid.“

Need on äärjooned, mis Fenno-Ugria põhimäärus tõmbab ta tegevusele. Nende äärjoonte ulatuses tuleb Fenno-Ugria juhatusel ja sekretariaadil välja arendada üksikasjalisem töökava. Loomulikult ei saa seda täiel ulatusel teoreetiliselt kõigiks aegadeks ette kavatseda, vaid töö ise peab andma selleks tarvilikke lähtekohti ja juhatus.

Järgnevas esitan pääjoontes mõtteid, mis kandsin ette Fenno-Ugria juhatuseteadusliku sekretäri ametisse astudes. Need mõtted leidsid Fenno-Ugria juhatuses hääkskiitmist.

Jaotan Fenno-Ugria ülesanded kolmeks osaks: üldisteks, väliseestluse ja soome-ugri alal.

Üldiste ülesannete esirinda tuleks seada Fenno-Ugria sihtidele vastavate kohalikkude organisatsioonide loomine ja Fenno-Ugria toetajate kogu organiseerimine. Ei saa ju Fenno-Ugria jääda mingisuguseks riigirahaga tegutsevaks kroonu asutiseks, vaid peab oma sihtide saavutamiseks mobiliseerima meie seltskonna niihästi vaimliselt kui ka majanduslikult.

Väliseestluse alal oleks Fenno-Ugria pääülesandeks kontakti leidmine ja alalhoidmine väliseestlastega nende organisatsioonide kaudu, nende tegevuse elustamine ja tarbekorral uute organisatsioonide loomine. Selle hõlbustamiseks tuleb korraldada hõimukõnesid väliseestlaste keskel, kasutades selleks juhuslikke reisijaid ja kohalikke esindajaid, kuna kõnelejate saatmine Eestist on peaaegu võimatu suurte kulude tõttu. Samuti on tähtis Välis-Eesti külaskäikude ja kongresside korraldamine Eestis, millest esimene peetakse tänava suvel korraldatava juubeli-laulupeoga ühenduses.

Väga hääks abinõuks välis-eestlastega kontakti loomisel on nende nimekirjade pidamine ja nende trükis avaldamine. See on kergemini läbiviidav neis asundusis, kus eestlaste arv väiksem, see on kogu maailmas, välja arvatud Venemaa, kus eestlaste arv ulatub praegugi umbes pooleteisesaja tuhandeni, millise arvu jaoks on juba raske nimekirju pidada. Ameerikas on sellega juba algust tehtud ja ankeedi kombel üle paari tuhande eestlase nime kogutud, mis iseenesest väga suurt huvi pakub (lähemas Eesti Hõimu numbris sellest pikemalt). Seda nimekirja võiks aga laiendada teistegi eesti asunduste pääle, kus eestlaste arv ulatab paremal korral ainult tuhandeteni. Need nimekirjad tuleksid trükis avaldada (oma vähesuse tõttu ei tuleks need mitte liig kallid) ja need vastava maa välis-eestlaste keskel levitada. See oleks nagu mingi aadliraamat ja tõstaks suuresti välis-eestlaste enesetunnet ja hõlbustaks nende tegelikku ühtekuulumist, varustades neid lähemate kaaseestlaste aadressidega. Igatahes oleks see kõige parem abinõu üksikute Välis-Eesti asunduste sisemiseks kokkuliitmiseks, mille tagajärjeks oleks ühtlasi parema kokkupuutumise alalhoidmine kodumaaga.

Kogu selle hõimutegevuse vaimliseks juhtimiseks on aga paratamatult tarvilik eesti hõimuajakiri, vastav kirjandus, brošüürid ja lendlehed, samuti hõimukõnede korraldamine Eestis, ka raadio kaudu, ajakirjanduse informatsioon, muu seas ka välis-eestlastelt hangitud kirjutiste kaudu. Samad abinõud kirjanduse, informatsiooni ja propaganda suhtes on kasutatavad ka hõimutöös soome-ugri alal.

Välis-Eesti küsimused peaksid meilgi tulema tõsiselt teadusliku uurimise aineks ülikoolis, nagu seda tehakse näiteks Saksamaal õige suurel määral välissaksluse alal, samuti Rootsis välisrootsluse alal ja mujalgi. Ka meil tuleks korraldada ülikoolis loenguid ja anda teaduslikke uurimusteeme Välis-Eesti üle. Oleks isegi soovitatav Välis-Eesti instituudi avamine ülikooli juures, mis võiks olla üheks osaks üldisest Soome-Ugri instituudist; sellesse loomulikult kuuluv Ungari instituut on juba olemas, tänu prof. dr. S. Csekey ja lektor dr. E. Virányi väsimatule hoolele ja Ungari haridusministeeriumi tunnustusväärilisele toetusele.

Loomulikult kuuluvad Fenno-Ugria ülesannetesse ka teatud küsimused sise-eestluse alalt, nimelt Sise-Eesti organiseerimine ühenduse pidamiseks Välis-Eestiga ja kogu soome-ugri hõimuga, sest Sise-Eestis tekkinud hõimupinevus on aluseks igasugustele välishõimusuhetele.

Sise- ja Välis-Eesti rajamail on setu probleem, mille arendamiseks on küll erioorganisatsioonid olemas, kuid mida tuleb siiski silmas pidada ka Fenno-Ugria seisukohalt. Kuulub ju setu hõim huvitavamate hulka kogu soome-ugri peres, olles pääle selle etnograafiliseks lahingualaks soomluse ja slaavluse vahel. Ja selle võitluse tulemustest ei või Fenno-Ugria huvitamatu olla.

Soome-ugri alal tuleb kasutada paljuidki eelpool-nimetatud abinõusid, nagu juba tähendatud, andes neile vastavalt teistsugune sisu. Eriliselt tuleks siin nimetada suuri soome-ugri kultuurkongresse, mis on õieti soome-ugri kultuurparaadideks ja millede korraldamine näib traditsiooniliseks muutuvat.

Kui tahetakse tõsist kontakti üleval pidada soome-ugri rahvastega, peab kõigepäält nende keeli oskama. Loomulikult on meil siin esimesel kohal soome keel, mille oskamise edendamiseks tuleks meil õieti palju teha, sest sel oleksid määratumad tagajärjed võrdlemisi kerge vaevaga meie vennaskultuuri tundmaõppimise võimaluste avanemisel, mis meie hõimukultuuri ala märksa laiendaks ja süvendaks.

Teisel kohal tuleks küsimusse ungari keel, mille tähtsus aga siiski vähem, niihästi keelte märgatavalt kaugema suguluse ja raskema õpitavuse kui ka rahvaste võrdlemisi suure geograafilise vahemaa ja kultuuriliste lahkuminekute tõttu. Kui siiski küsimusse võiks tulla Eesti ja Soome kultuuriline samalaadistumine, siis ei või enam palju juttu olla Eesti ja Ungari kultuurilise samalaadistumise võimalustest, ja ungari keel jääb ikka ja alati võrdlemisi võõrana tunduvaks kaugeks sugukeeleks, mille õppimine võib siiski jääda ainult vähema arvu vaimliseks luksuseks.

Kolmandal kohal tuleks küsimusse ka teised soome-ugri keeled, kuid nende tundmaõppimine piirdub vist küll alati ainult ülikooli kee-

leteaduskonnaga ja vastavate eriteadlastega. Ei ole loota, et kunagi neid keeli hakataks sel määral õppima, et võiks juttu tekkida kaugemale ulatava soome-ugrilise kultuuriühtluse saavutamisest. See võib püsida ikkagi ainult üldiste hõimurahvalikkude kultuursümpaatiate, teaduslike uurimuste ja tõlgete abil edasiantavate kultuurivarade vahetuse piirides, mida tuleb arendada võimalikkuse ulatuses.

Soome-ugri alalt tuleb Eesti hõimuorganisatsioonidel ja nende koondisel Fenno-Ugrial erilist tähelepanu omistada Ingeri ja Liivi küsimusele, millel on mõlemil eriline tähtsus Eesti jaoks

Osa ingerlasi kuulub teatavasti Eestisse, olles soome kultuuri esindajana hariduslikuks ühendusüliliks Soome ja Eesti vahel. Juba soome ja eesti kultuuri ühtesulatamiskatsena pakub Eesti-Ingeri määratumat huvi igale Soome-Eesti kultuurilise lähinemise pooldajale. Kuid see on ainult üks külg Ingeri küsimusest. Selle teiseks küljeks on ingerlaste venestumisprotsessi takistamine, paremal juhusel seismapanek ja täielik kõrvaldamine, mis aga ei näi väga kerge olevat. Vene-Ingeri probleemidest me seekord ei kõnele, sest sääal on maksivad erilised olud, mis ei takista küll vene-ingerlaste rahvuskultuurilist arengut, küll aga piiravad nende sotsiaalseid arenemisvõimalusi.

Liivi küsimus on soome-ugri rahvastest kõige lähem Eestile. Vastavalt sellele on Eesti kohustatud Liivi küsimuses pääosa etendama, nagu ta seda senni ongi teinud. Ka Liivi küsimus on huvitav rahvuskultuuriline eksperiment, nimelt pisirahvuse alalhoidmise ja tema rahvusliku kultuuri ja iseteadvuse arendamise katse, mille sennised saavutused on igatahes üllatavad ja rahvusteoreetiliselt väga huvitavad.

Liivi küsimusel on ka oma poliitiline külg, nimelt liivlaste ja lätlaste vahekord ja liivi valla omavalitsusküsimus. Kuna need küsimused on Läti seisukohalt õige vähese poliitilise mõjuga, siis on loota, et need siiski tulevikus tarviliku lahenduse võivad leida.

Liivi on omalaadiline ühendusülili Läti ja Eesti, isegi Läti ja Soome vahel.

Pääle teaduslike ja üldhõimusümpaatiliste kokkupuutumiste tulevad loomulikult käsitlusele ka soome-ugri rahvaste poliitilised suhted. Loomulikult ei saa asutis Fenno-Ugria muutuda mingisuguseks soome-ugriliseks poliitbürooks; kuid tal pole siiski põhjust keelduda soome-ugriliste poliitiliste küsimuste teoreetilisest ja teaduslikust käsitlusest, juure arvates isegi kõige kaugemale ulatuvat turanismi. Kõigi nende küsimuste käsitlusel ei tarvitse ju hõimurahvalikku idealistlikku fantaasiat eriliselt ohjeldama hakata, kuid kõige selle juures ei pea siiski unustama soome-ugri rahvaste reaalseid arenemis- ja tegutsemisvõimalusi ka poliitika alal, millele vastavalt tuleb luua soome-ugriline poliitiline tulevikuideaal. See ei saa

enesest muidugi kujutada mingisugust panfenno-ugrilist unitaarset riiki, vaid pigemini teatava määrani poliitiliselt ja kultuuriliselt solidaarset soome-ugri riikide ja rahvaste rühma, parimal juhtumusel üleilmlikku territoriaals-eksterritoriaalselt poliitiliskultuurilist uniooni kogu inimkonnas ja selle tulevikus loodetavasti ühises poliitilises organis — Rahvasteliidus. See näib reaalselt võttes kõrgeim poliitiline ideaal olevat, mille poole soome-ugri rahvad võivad ühiselt püüda, konflikti sattumata inimkonna üldiste arenemissihtidega.

Kuid soome-ugri hõimu arenemine ja olemasolu pole mitte ainult poliitiline ja kultuuriline küsimus. See on kõigepäält bioloogiline, teises reas ka sotsiaalne küsimus. Tõubioloogilised ja sotsiaalsed olud määravad õieti selle sisemise jõu, mille abil soome-ugri tõug ennast kultuuriliselt ja poliitiliseltki maksuma paneb. Sellelt seisukohalt omavad üldsoomeugrilise tähtsuse igasugused bioloogilised ja sotsiaalsed reformliikumised, üldine kehakultuur, sport, võitlus sotsiaalsete pahede, haiguste ja kihvtide vastu (alkohol, tubakas jne.), sotsiaalsed, usulised ja teised vaimukultuurilised liikumised jne.

Loomulikult ei saa Fenno-Ugria olla ühegi nende liikumiste eriliseks arendajaks ega häälekandjaks — selleks on, või vähemalt peaksid olema neil igalühel omad organisatsioonid. Kuid Fenno-Ugria ei saa arvesse võtmata ja hindamata jätta nende tähtsust üldsoomeugriliselt seisukohalt, samuti nende suhteid teiste hõimukultuuri eluavaldustega. Selles mõttes ei tohi Fenno-Ugria ignoreerida ühtki paremasse tulevikku sihitud liikumist soome-ugri hõimu piirkonnas, vaid peab neile kõigile oma tunnustust avaldama ja omalt poolt kaasa mõjuma selleks, et kõigi edusihiliste liikumiste üldtulemuseks oleks soome-ugri hõimu sisemise väärtuse ja elujõu tõus sesse kuuluvate üksikute rahvaste elujõu tõusu kaudu.

Villem Ernits.

SETU LAULUIMÄ VABARNA ANNE LEELOTUS SOOME-UGRI RAHVILE.

Sugulaisi-ks ma naka sortmahe,
hõimlaisi hõikamma.
Mõni om iks taivastõ takah,
sinipilvi peräl.

Eestläse iks oma kõgõ iih,
mi läve lähkoh.
Mi ka-ks olõ eesti jako,
kallis eesti kalenjat¹⁾.
Varste saasõ-ks kümme aastat.
kõkkõ armap aokõnõ,
kui oido²⁾-ks mi ütte umatsõst,

¹⁾ põlv. ²⁾ „ujusime“, ühte saime.

kaldu hõimust kallest.
Kulla elä-ks mi üte kuninga all,
Vabariigi valtsusõh.

Läbi taha-ks mi minna Eestiriigist,
pääle minnä üle mere,

Anne Vabarna.

suurdõ taha-ks mi minnä Soomõmaalõ,
põhäpoolõ pōrotõlla.
Mi ka-ks olõ soomõ suku,
kallis hõim soomõ kandso.

Mi-ks kallu Karjalahe,
märgi minnä üle mäki.
Sääl ka-ks oma ilo ehtäjä',
pääle laululaaditaja'.
Ilokõnõ ka-ks sääl juusk jõki piti,
laul mäng mäki piti.
Süä om iks meil süväste haigõ,
meeli ladvani lahki.

Kulla oma-ks nä tõõsõ kuninga all,
kullõsõ' kurja komissaari,
käävä kärre käsko piti,
vaakva vinne valtsust.
Hõikva-ks umma soomõ hõimu,
mi mano man'itsõsõ:
„Kuna-ks mi kulla kokko saamõ,
joosõ jutto ajamahe.“

No-ks kallu kavvõmbahe,
veerä Vepsä vanõmba poolõ.
Om iks kullal kurb miil,
väega pallõ pahanduist:
„Sugu nakas iks är varsti vaomahe,
kallis hõim kaomahe!“

No-ks vaomõ Vadjamaalõ,
kallu suku kaemahe.
Veidü om iks sääil hõimu hõõlah¹⁾,
kallist suku kasinahe.
Latsõ-ks kõik veere vinne jakko,
oido hõimu ugalasõst²⁾.

Sääil iks ikva ingerläse,
silmä juusk iks veit vii võrra:
ikva-ks nä oja ussõ alla,
lätte tarõ läve alla,
ikva-ks umma suukõist³⁾,
kahitsõsõ kalenjät:
osa lät iks är tõõsõ usu sisse,
veerüse tõist viirt.
Hallõ om iks näil imil ne esil,
kaiho kallist kanasist:
ime-⁴⁾ nakai iks imp-kiilt tundmahe,
kandja jutto kaemahe.

No-ks liidä Liivimaalõ,
mi lääme mere viirde,
jälki-ks mi lääme Lätimaalõ,
lääme kostma Kuramaalõ.
Seost om iks hõimust miil hüä,
kalenjast kallis süä,
et hoitva-ks nä häste umma usko,
veerüsähe⁵⁾ ese⁶⁾ viit.
Latsõ' käävä-ks kõik kuuli opmahe,
Liivi viit veerätämmä.
Kitvä-ks nä hüäst imekiilt,
tätämiilt tähtsäst.

---

1) reas, 2) venelaseks, 3) sugu, 4) ema, 5) ladusasti, 6) isa.

No-ks mi oido Ungarihe,
marsi mar'a Madjarihe.
Sää! ka-ks om suur sugu,
suur sugu, võrksa võsa.
Uhkõ olõ mi tu suu pääle,
korgõ kuninga hõimu pääle.
Meil om iks miil paha,
hani haigõ süämekene:
Kallis eläs et iks hõim kavvõh,
pardsi pallõ maa takah.
Uhkõ om iks Ungari rahvas,
tasamaal tahe rahvas.
Sää! iks oma makõ mar'ä',
mesikõdrä¹⁾ kõrrõ otsah.

Jälki-ks murra Mordvamaalõ,
vuhinaga Volga viirde.
Jälki om iks miil paha,
kaih umast kalenjast.
Kõik om iks tuu pereh lak'k'a pillut,
Vinne laandõ laotõt.
Suur iks sugu surma lät,
tuvi pallõ tuhanit,
kõik iks sää! koolõs kulla hõim,
kaosõ kalle umadsõ'.

No-ks mi marsi Marimaalõ,
Komimaalõ kostimahe.
Sää! om ka-ks veidü säädüst,
vaesil vähä vabadust.
Kõik võti-ks na kolga kurä' mehe',
veere vihasa' poisi'.
Ti iks hoiat umma usko,
virve komi viiekest.
Rassõ om iks teil hoita umma usko,
suur vilets umast viiest.
Võtkõ-ks vasta, ku ti jovvat,
angui võito võõrile.

No iks oido Urali taadõ,
lääme sinnä Siberihe.
Lääme-ks ot's'ma umma hõimu,
kaema kallet umatsit,
kiä-ks om jo ammu sinnä lännü,
mustõ' tu moro pääle.
Lätsi-ks ti suuri soijõ sisse,
mäti mätäste vahelõ,

---

¹⁾ kaunad.

koh käävä-ks soe' summõviisi,
käävä kahru¹⁾) kampaviisi.
Ägu' ti-ks sääl koolõt kogoneste,
häöss²⁾) hää hõimukõnõ.

Sedä-ks ta meil mõni mõistutõlli,
ütli' innetse' eläjä':
„Mägi saa-ai-ks ütte mäega,
mäekaldõ' kargamma.
Ägu' mi-ks kuna kokko saamõ',
näeme hõpõ hõimukõist.
Mõni om iks hot' pillut perätõhe,
aet väega armõtohe.
Siske oma-ks meil selge sideme',
pääle kimmä' kiräkese',
kõõ saamõ-ks mi kiräga kõnõlda,
paprõga pajatõlla,
kui iks sääl eläs suur sugu,
om hõim hõõlah.

Jummal angu-ks meele tervüt,
Essu ikä kirotagu,
et iks mi otsi umma hõimu,
sordi vällä sugulaisi.
Paremb oma-ks na olidsõ³⁾) uma',
kui võõra' võismõdsõ⁴⁾).
Seni lasõ'-ks mi ellä umatsil,
kasvo' hõimul kallel,
koani ka-ks eläs illos ilm,
om kuu korgõh,
kooni-ks paistus pääväkene,
ausa aoveerekene.

*Ülikooli Haavakliinikuh,
7. küünlakuul 1928.*

I VÄLIS-EESTI KONGRESSI PÄÄJOONED.

Fenno-Ugria juhatuses koosolekul 14. veebruaril esitas Fenno-Ugria teaduslik sekretär V. Ernits järgmised pääjooned I Väli-Eesti kongressi korraldamise kohta, mis juhatuses poolt läbi harutati ja hääks kiideti.

Kongress otsustati pidada Tallinnas, pääle juubeli-laulupidu 3.—4. juulil. Kongressi ettevalmistustööd jäetakse Tartus asutatava hõimukoon-dise hooleks. Kongressi eeskavas oleksid kõigepäält ülevaated Väli-Eestist, kusjuures referentideks tuleks võimaluse järele paluda tege-

1) karud, 2) hävineb, 3) õlgsed, 4) võised.

lasi Välis-Eestist, kaasreferentideks ja sõnavõtjateks võiksid olla kõik kongressile saabunud külalised. Venemaa eestlaste elu kohta tuleksid aga referaadid kokku seada kohal, Venemaal ilmuva eesti ajakirjanduse ja kirjanduse andmetel, kuna isikute saabumine kongressile Venemaalt on küsitav.

Pääle ülevaadete üksikuist maist tuleksid käsitlesele võtta eriküsimused Välis-Eestist üldiselt, nii eesti kool, kirik, vaba haridustöö, seltsielu, raamatukogud, kirjandus jne. Välis-Eestis, kusjuures referendid võiksid olla kodumaalt, peaksid aga vastavate küsimuste seisukorraga Välis-Eestis tutvuma kirjalikkude andmete kogumise teel, mida tuleks korraldada Fenno-Ugria organite kaudu. Päevakorda tuleks veel võtta kontakti ülevaheldamine kodumaaga, Eesti välispropaganda välis-eestlaste kaudu, väliskultuuride tutvustamine Eestile välis-eestlaste kaudu, hõimuajakiri ja kohalikud Välis-Eesti ajakirjad. Ülevaadete andmist kongressil kodumaa hariduselust ei peetud sobivaks kongressi raamidesse, kuna see on õige laialine ala ja võiks ennem olla erikursuste aineks, mida tarbekorral võiks kongressiga ühendada.

Kongressist osavõtjad oleksid kõigepäält kõik välis-eestlased, kes laulupeole tulnud ja kel on huvi kongressi vastu; osa neist oleksid organisatsioonide esindajad. Siis tuleks kongressist osa võtma paluda Eesti saatkondade ja konsulaatide esindajad, võimalikult saadikud ja konsulid. Kodumaalt võiksid kongressist osa võtta kõik asjast huvitatud organisatsioonid ja isikud, kusjuures Fenno-Ugria koosseisu kuuluvate organisatsioonide esindus oleks moraalselt kohustav. Kongressiga ühel ajal tuleks korraldada ka Välis-Eesti näitus, mille esemed tuleksid hiljemini mahutada Eesti Rahva Muuseumi Välis-Eesti osakonda. Loomulikult peaks kongress erakonna- ja rahvusvahelise poliitika mõttes olema täiesti erapooletu.

Pääle kongressi ja võimaliku informatsioonikursuse kodumaa kohta tuleks korraldada läinud aasta ameerika eestlaste külaskäigu eeskujul ekskursionid kodumaa vaatamisvääriisematesse kohtadesse, mil puhul tuleks ühtlasi korraldada kohtadel vastastikkuseid tervitus- ja informatsioonikoosolekuid.

FENNO-UGRIA KORJANDUS HÕIMUTÖÖ TOETUSEKS.

Asutis Fenno-Ugria on seltskondlikkude organisatsioonide koondis hõimutöö otstarbel. Kuigi ta on saanud valitsuselt väiksemaid toetusi hõimutööks ja saab seda vahest tulevikuski, siiski on seda vähe tege-

vuse hoogsamaks arendamiseks. Päälegi on juba põhimõttelikult lubamatu, et seltskondlikkude organisatsioonide koondis töötaks ainult riigisummadega, pöördumata seltskonna enese poole toetuse saamiseks, mida seltskond on kohustatud andma omade vabade eluvalduste arendamiseks.

Vastavalt neile põhimõttele ongi Fenno-Ugria juhatus otsustanud panna toime üldise korjanduse lehtedega ja pöörduda rahaasutiste poole Fenno-Ugriale toetuse saamiseks. Korjanduslehtedel märgitakse eraldi eriülesandeid, nii et toetajal on võimalus oma toetust sinna juhtida, kuhu ta tahab, ja nii jaotada, kuidas ta tahab.

Esimesena on märgitud ajakirja Eesti Hõimu toetamine. See ajakiri on hädatarvilik, kuid ettevaatlikult kalkuleerides ei või vähemalt alguses kindel olla, et ta ennast täielikult tasuks, kuna meil küllalt teada on teiste vastavate aateliste ajakirjade rahalised raskused. Sellepärast loodab Fenno-Ugria juhatus, et meie seltskond Eesti Hõimu tüsedate annetustega toetab ja nii selle ülitarviliku ajakirja majanduslikult kindlale alusele seab.

Teisena on märgitud Välis-Eesti kultuurpüüete toetamine. Välis-eestlased moodustavad vähemalt ühe viiendiku kogu meie rahvast. Sel viiendikul aga puuduvad kõik need haridusasutised, mis kodumaa eestlastel olemas, ja nende loomine Välis-Eestis on igatahes väga suurte raskustega ühendatud, kui mitte päris võimatu. Välis-eestlased ei taha aga kaduda ega või seda lubada meiega, kuna eesti rahva üldarv on niikuinii väike. Sellepärast peab siingi eesti seltskond oma jõudu pingutama ja Välis-Eesti kultuurilisi püüdeid toetama, kuna see on õieti meie rahva enesealahoju küsimus.

Järgmisena on korjanduslehel liivi rahvamaja toetamine. Seda küsimust on juba käsitletud ajakirjanduses ja ka käesolevas Eesti Hõimu numbris leidub Liivi Seltsi vastav üleskutse. Siinkohal toonitame ainult, et vaevalt keegi liivi rahva sõber jätab omalt poolt asetamata mõne ehituskivi liivi rahvustemplisse, mille ümber koonduvad kõik väikese liivi vennasrahva enesealahoju- ja kultuuripüüded.

Korjanduslehel on silmas peetud ka Välis-Eesti ja üldse soome-ugri rahvaste teaduslikku uurimist, teaduslikke auhinnateeme, stipendiume, soome-ugri teadusliku instituudi asutamist, millega ühenduses oleks ka Välis-Eesti instituut jne. Need on alad, mis vajavad hulka töötajaid ja tublit rahalist toetust nende poolt, kes ise aktiivsest uurimistööst ei saa osa võtta, kes aga seda rahaliselt võivad toetada.

Lõppeks on võimaldatud ka üldtoetuse andmine Fenno-Ugriale, ilma selle erilisi sihte täpselt ette määramata.

Fenno-Ugria juhatus loodab, et meie seltskond hõimutööd ja Fenno-Ugria püüdeid tõsiselt hindab ja seda hindamist oma toetustega vääriliselt väljendab.

*A. Veidermann,
Fenno-Ugria juhatuse esimees.*

*V. Ernits,
Teaduslik sekretär.*

LIIVI RAHVAMAJA E HITAMA!

Liivi Ühing on juba neli aastat Eesti ja Soome suguvõlgede abiga teind kultuurilist ja rahvuslikku tööd oma Liivi rannas: Ühing on muretsevad emakeele õpetamise ette kooles ja pannud aluse raamatukogule ja laulukoorile, on korraldand koosolekuid, kõneõhtuid ja rahvusliku laulupeo 1924. a, on annud kontserte ka Eestimaal Tartus ja Tallinnas, on jagand annetusi ja abi liivi lastele, on teind 1927. a. suvel koolilastega ekskursiooni muistsete liivlaste maale Siguldas Koiva jõe kaldal ja tahab ka edaspidi oma tööd jätkata.

Aga suur häda on olnud üha sellepärast, et Ühingul ei ole omi ruume, oma saali, kuhu võiks tulla kokku pühade, pidude, loengute, kõnede, kursuste ja laulupidude puhul, — Ühingul ei ole oma seltsimaja.

Seda puudust tunneme meie igal sammul ja muretseme juba kaua aega, kuidas saada Ühingule oma seltsimaja.

Tänavu Latvia valitsus jagab viimseid krundid (maatükid) siin rannas, ja Liivi Ühing palus endale maja jaoks ka ühe maatüki Ire külla, kus on Liivi ranniku keskkohd. Aga määruste järele iga maatüki saaja peab alustama ka kohe majaehitamist, muidu ta maatükk võetakse tagasi.

Nii siis Liivi Ühingul on nüüd suur missioon teha: vaja alata oma seltsimaja ehitust. Aga raha Ühingul selleks ei ole mitte sugugi, ja liivlased üksi omal jõul maja üles ehitada ei suudagi. Kogu meie lootus on suguvendade pääl, et nad ei jäta meid meie kõige suurema ja raskema rahvusliku ettevõtte juures üksinda ilma abita. See seltsimaja ei oleks ainult Ühingul kokkutulemiskohaks ja suureks hüveks liivlaste organiseerumis- ja kultuurtöös, vaid sääli leiaksid ruumi ka need suguvõljed, kes tahaksid meid tulla mõnikord vaatama („üles otsima“). Ja kõige enam meie liivlased tahaksime teha sinna majja endale pisikese rahvusliku muuseumi, korjata kokku muuseumi oma rahva vanavara ja jätta nõndaviisi endast siia liivaranda mingi monumendi, mis püsiks siin ka veel siis, kui meid endid võib-olla ei olegi, ja tuletaks meelde igale liivi nime.

Sellepärast Liivi Ühing pöördub hõimuorganisatsioonide poole ja palub, et need võtaksid enda pääle meie suure rahvusliku töö ja organiseeriks raha- ning abikorjanduse Liivi Ühingu seltsimaja ja muuseumi ehitamise jaoks. Liivi Ühing palub pöörduda memorandumiga ka Soome ja Eesti minister-presidentide poole ja loodab, et sugurahvaste valitsused leiavad niipalju raha, et võiks püstitada ühe ilusa monumendi väikesele liivi hõimule.

Alla kirjutand Liivi Ühingu juhatus täies koosseisus.

Toimetuse järeilmärkus: Liivi rahvamaja asjus on Eesti-Soome-Ungari Liit pöördunud vastava palvega härra Riigivanema poole, kes on tema käsutada olevaist summadest selleks toetust lubanud. Fennoungria on sama palvega pöördunud kõigi Eesti rahaasutiste poole ja korraldab üldise korjanduse samaks ja muiks otstarbeiks. Ka Soomes kogutakse selleks energiliselt toetust, ja loodetavasti ei jää Ungarigi sellest kõrvale. Soome-Ugri hõimu ühise jõuga püstitatakse vääriiline rahvuskultuuri hoone Liivi rannikule.

Annetusi Liivi rahvamaja ehitamiseks võtavad vastu Tallinnas asutis Fennoungria büroo, Nunne t. nr. 2, Tallinna Koolivalitsuse ruumes, ja Tartus Eesti Hõimu talitus, k.-üh. „Looduse“ kontoris, Vana t. nr. 1.

TEATEID HÕIMURAHVASTE JA VÄLISEESTLASTE ELUST.

KODUMAALT.

Setu-Ingeri küsimus hariduskongressil.

28. ja 29. detsembril l. a. peeti Tallinnas II hariduskongressi. Selle päevakorras oli muu seas ka piirimaade haridustöö, mille üle refereerisid S. Sommer ja V. Ernits. Esimene andis ülevaate haridustegevusest piirimail, kuna V. Ernits esitas resolutsioonid piirimaade haridustöö kohta, neid kommenteerides, muu seas etteheiteid tehes koolinõunikudele Luurile ja Usaile, et need pole arvesse võtnud setude ja ingerlaste rahvuslikku omapära piirimaade haridustöös, mis oleks aga ainuke abinõu venestumistendentsi likvideerimisel setude ja ingerlaste juures. Resolutsioonide vastuvõtmisel tekivad vaidlused selle üle, kas on kohane resolutsioonis setude ja ingerlaste venestumistendentsi

dokumenteerida. A. Schulbach'i ettepanekul jäetaksegi nelja hääle enamusega välja järgmised resolutsioonid:

1) Piirimaade hariduselus tuleb kõige päält arvestada setude ja ingerlaste venestumistendentsi, mis on tekkinud ajalooliselt. Kuigi Eesti Vabariigi asutamine on siin väliselt pöörde toonud, ei ole sellega siiski veel venestumisprotsess lõplikult likvideeritud, vaid avaldab alles mõnelgi pool agressiivsuse tunnismärke.

2) Venestumistendentsi ei saa likvideerida ainult vastavate seaduste, korralduste ja määrustega, vaid sellele tuleb vastukaaluks seada tugev eesti ja soome kultuuriline mõju, millele tuleb leida võimalikult autoriteetne ja psükoloogiliselt mõjuv väljendusvorm.

Vastu võeti järgmised resolutsioonid:

3) Tuleb võimaluse järele setude ja ingerlaste keskel tegutsedes arvesse võtta nende rahva omapära, keelt, ilmavaadet, rahvaluulet jne.; see on kõige parem abinõu setude ja ingerlaste võrdutamiseks venemeelsusest ja nende lähendamiseks Eestile.

4) Piirimaade kultuurtöös tuleb erilisel rõhutada alkoholismivastast tendentsi, sest alkoholism on piirimaade suurim kultuurielu pahe. Siin tuleb ära kasutada kõik käepärast olevad kaudse karskustöö abinõud ja neile juure lisada niipalju otsekohest karskusselgitustööd, kuipalju seda lubavad ja nõuavad olud.

5) Piirimaade haridustöös tuleb erilisel rõhku panna materiaalse kultuuri arendamisele, kuna materiaalse kultuuri puudulikkus ja primitiivsus on üheks suuremaks piirimaade arenemise takistuseks.

6) Petserimaa haridusorganisatsioonide võrku tuleb täiendada, luues võimalikult igas kooli ringkonnas pühapäevakooli kuulajaist vastavad algrakukesed. Tuleks kokku kutsuda lähemal võimalusel II setu kongress.

Nii on hariduskongress üldjoontes sennise piirimaade haridustöö alused õigeks tunnustanud, kuigi paar resolutsiooni välja jäeti, mitte sellepärast, et neid sisulikult õigeiks ei peetud, vaid rahvusoportunistlikkudel põhjustel.

Välis-eestlaste küsimus usu-
teadlaste konverentsil.

17.—18. jaanuarini peeti Tartus järjekorralist Eesti ev.-luteri kiriku usuteadlaste konverentsi. Selle päevakorras oli ka punkt Eesti kiriku ja Välis-Eesti suhetest, mille üle refereeris õpetaja Jaan Järve Laiuselt. Toonitati, et väliseestlaste kiriklik elu jätab palju soovida, ja et selle korraldamisele tuleks tõsisemalt asuda. Seda otsust võib tervitada üldrahvuslikultki seisukohalt, sest rahvuslik kirik on ikkagi väga suur ühendav tegur paljude rahva üksikute liigete vahel, eriti siis, kui nad asuvad eraldatuina muude rahvaste liigete keskel. Selles tegevuses peaks aga

kirik ise teadlikum olema oma üldrahvus-kultuurilistest ülesannetest.

Setu leelo ja ilo ödang
peeti Tartus Vanemuises reedel 3. veebruaril s. a. Esines setu suurim lauluema Anne Vabarna oma perekonna liigete ja teiste setu laulikute kaastegevusel. Esinemised õnnestusid ütle mata hästi: kogu saal oli vaimustuses. Loodetavasti aitab see esinemine tublisti kaasa setu elava rahvalaulu autoriteedi tõstmiseks ja selle edaspidise väljaarenemise täielikumaks võimaldamiseks.

4. jaanuaril pühitses Anne Vabarna oma viiekümnendat sünnipäeva, saades sel puhul osaks suure hulga tervitusi ja rahalisigi annetusi.

Alles hiljuti lõpetas Anne Vabarna pikema lugulaulu muistses setu vägimehest „Pekost“. Üldiselt on Annelt üle 50 000 rea rahvalaule üles kirjutatud. Kuna lauluema on praegu alles 50-aastane, siis võib loota, et ta püstitab senni ületamatu üleilmliku rahvaluuleloomingu rekordi.

Anne Vabarna on saanud väga populaarseks rahvalaulikuks Eestis, kellele on pühendatud terve rida kirjutisi eesti aja-kirjades ja -lehtedes.

Tartu hõimukoondise asutamine.

Juba mõni aasta tagasi tekkis mõte luua Eesti hõimuorganisatsioonide keskkorraldus. See mõte on nüüd teostunud ja Tallinnas tegutseb juba Fenno-Ugria nimeline Eesti hõimuorganisatsioonide keskkoh.

Kuna aga Eestis on kaks vaimlist keskk kohta, Tallinna ja Tartu, siis on möödapääsmatu kahe hõimukeskorganisationsiooni olemasolu, kes aga omavahel peavad õige lähedases kontaktis töötama. Sellepärast tekkiski mõte asutada Tartu Fenno-Ugriaga ühenduses olev hõimukoondis. Fenno-Ugria juhtivate jõududega läbi rääkides selgus, et kõige kohasem oleks seda teha juriidiliselt iseseisvana hõimukoondisena, kes astuks Fenno-Ugria liikmeks ja lepiks Fenno-Ugriaga kokku tööalade jaotamise suhtes.

Teatavasti hakkas läinud aastal Tartus tegutsema Eesti Kirjanduse Seltsi Välis-Eesti toimikond, kelle ümber koondusid nii mitmedki hõimuorganisatsioonid ja tegelased. Kuna aga Kirjanduse Seltsi autoriteedile kohaseks ei peetud, et temale alluv toimikond siduvamatesse ühendustesse astuks väljaspool Kirjanduse Seltsi, siis otsustati Tartu hõimuorganisatsioonide esindajate koosolekul soovitada, et Kirjanduse Selts oma Välis-Eesti toimikonna likvideeriks ja et asutataks uus Tartu hõimuorganisatsioonide keskkorraldus, kes oleks kõige lähemas ühenduses Fenno-Ugriaga. Kirjanduse Selts likvideeriski oma toimikonna. Uue organisatsiooni loomise eeltöödeks valiti toimikond, kuhu kuuluvad direktor Jaan Roos, EKS asjaajaja hra H. Evert ja Fenno-Ugria teaduslik sekretär V. Ernits. Toimikond on oma töö lõpetanud ja esitab lähemal ajal Tartu hõimuorganisatsioonide koosolekule Tartu hõimukoondise põhikirja.

Tartus on hulk hõimuküsimusest huvitatud organisatsioone ja isikuid, eriti ülikooli õppejõude ja üliõpilasi. Tartu hõimukoondis peaks kõik need jõud ühisesse tegevusse rakendama meie hõimuliikumise täielikuma väljaarendamise sihis.

EESTI-INGERIST.

Esimene soomekeelne ajakiri Eestis ilmuma hakanud.

Eesti-Ingeris on hakanud ilmuma soomekeelne ajakiri „Sanaseppä“. Selle väljaandjaks on Ingeri selts Kullakülas ja karskusselts „Nouseva Inkeri“ (Tõusev Ingeri), toimetajaks härra Kosteinsalo, üks arenenumatest Eesti-Ingeri tegelastest. Ajakiri ilmub esialgu hektografeerituna, kuid loodame, et tal varsti võimalus avaneb trükituna ilmuda, kuna sellest ajakirjast eriti Soomes huvitatud ollakse, ja ka meil Eestis. Ajakiri on sisuliselt häa. See on igatahes üks kõige parematest abinõudest Eesti-Ingeri rahvuskultuurilist eneseteadvust tõsta ja venemeelsust vähendada. Ajakiri ilmub kord kuus ja maksab aastas 1 kr. 20 senti.

Tellimise aadress: Kallivere postiaj., Kullaküla, Sanaseppä toimetus. Soovitav tellida kõigile, kes on huvitatud Eesti-Ingeri elust. Selle ajakirja ilmumist peaks toetama.

TEATEID VÄLISEESTLASTEST

hakkab Eesti Hõim avaldama järgmistes numbrites järjekindlalt, muu seas Eesti saatkondadelt ja konsulaatidelt saadud andmetel. Käesolevas numbris ilmuvad pääasjalikult ajakirjandusest saadud teated.

LÄTIST.

Riia Eesti Haridusselts

pühitses 6. jaanuaril s. a. oma kahekümne aasta tegevuse juubelit. Pidulikust aktusest võttis osa muude seas Eesti saadik Lätis hra J. Seljamaa. Kanti ette hulk tervitusi, ka kodumaaliste organisatsioonide poolt. Fenno-Ugria saatis omalt poolt järgmise tervituse: „Eesti Hõimuorganisatsioonide ühendus Fenno-Ugria tervitab Riia Eesti Haridusseltsi tema 20 aasta juubeli puhul ja soovib jõudu edaspidiseks tööks Lätis asuvate eestlaste organiseerimiseks ja nende kultuurielu arendamiseks. Fenno-Ugria loodab omalt poolt R. E. H. S. esindajaid hulgana tervitada võida Tallinnas k. a. juunikuul peetava laulupeo puhul korraldataval esimesel Välis-Eesti kongressil. Elagu, kosugu, kasvagu, õitsegu Eesti asundus Läti liitlasvabariigis! Elagu, kosugu, kasvagu, õitsegu Riia Eesti Haridusselts!“

Järgmises numbris avaldab Eesti Hõim pikema ülevaate Riia Eesti Haridusseltsi tegevusest ja üldse eestlaste elust Lätis, ühes piltidega.

Läti eestlaste häälkandja
ilmuma hakanud.

Vabariigi aastapäevaga ilmus Riias ärksamate eestlaste ettevõttel eestikeelse nädalalehe „Läti Eestlase“ esimene number. Selle lehe ülesandeks on Läti eestlusliikumise elustamine, Läti eestlaste koondamine ühiseks pereks, Läti eestlaste kultuuri-

liste ja vaimliste huvide edendamine ja Läti-Eesti kultuurilise sõpruse süvendamine. Aja-leht tahab olla poliitiliselt täiesti erapooletu. Lehele loodetakse kaastööd ka Eestist. Leht ilmub esialgu „Nädala Postimehe“ viimasel küljel, mis Riias trükitakse. Loodame, et seda asjaolu ei mõisteta valesti toimetuse erakondlikuna kalduvusena, vaid praegusel momendil kõige soodsamana praktilisena võimalusena odava tellimishinna eest anda võrdlemisi rohket üldinformatsiooni Sise-Eesti elust.

SOOMEST.

Suur-Soome kapital asutatud.

Soome Vabariigi 10-aastase juubelipidustuse puhul 6. dets. 1927. a. asutas Akadeemiline Karjala Selts n. n. Suur-Soome kapitali „Soome tuleviku kindlustamiseks“. Sellele kapitalile otsustas annetada iga Akadeemilise Karjala Seltsi liige 100 Soome marka, nii et aluskapitaliks on juba 100 000 Soome marka, s. o. 10 000 krooni ehk 1 000 000 Emk. Kapitali tahetakse koguda kõige laiemas ulatuses üle kogu maa, ulatudes igasse selle nurka. Kapitali tahetakse kulutama hakata ainult siis, kui „isamaa on hädaohus ehk kui seda nõuab Soome hõimu tulevik“.

UNGARIST.

III soome-ugri kultuurkongress
Budapestis 10.—13. juunil s. a.

Budapestis korraldatav III soome-ugri kultuurkongress töötab saada suurem eelmistest. Ungari toimikond on selle korraldamisel juba hulga tööd ära teinud ja selle pääjooned kindlaks määranud. Kongressi eeskava on nii rikkalik, et see ei mahu ära ühiste koosolekute raamidesse, vaid seda on tulnud jaotada paralleelselt töötavateks osakondadeks, mis jagunevad omakorda rühmadeks, nii et ühel ajal võidakse isegi 6 kohas korraga ettekandeid pidada.

Kongressi pidulikul avamisel kõnelevad Ungari kultusminister, Soome ja Eesti

esimehed (K. Päts) ja Ungari osakondade juhatajad.

Kongressi üldharidus-, teadusliku ja pedagoogilise osakonna ühiskoooleknl kõneldakse Ungari, Soome ja Eesti (prof. dr. P. Pöld) haridusest ja teadusest üldiselt, eriti Ungari teaduspoliitikast.

Üldhariduse ja teaduse osakonna A-rühmas peetakse ettekandeid Soome, Ungari ja Eesti õigusteadusest (prof. J. Uluots) ja ajalooteadusest (mag. H. Kruus), Ungari, Soome ja Eesti tehnikateadustest, saavutustest ja probleemidest (Eestist prof. A. Kink, üldreferaat, ins. M. Raud — põlevkivitööstusest, prof. H. Madisson tsemenditööstusest). B-rühmas peetakse ettekandeid loodusteadustest Eestis (prof. dr. J. Piiper), Soomes ja Ungaris ja etnograafiast Soomes, Ungaris ja Eestis; kuna siin etnograafiat mõistetakse üldrahvateadusena, siis esinevad selle kohta Eestist dr. O. Loorits ülevaatega keeleteaduse ja rahvaluule uurimise kohta ja mag. F. Leinbock ülevaatega arheoloogiast ja etnograafiast. C-rühmas on ülevaated arstiteadusest ja tervishoiust Soomes, Ungaris ja Eestis (üldreferaat prof. dr. med. S. Talvik, neuroloogia ja alkohololoogia prof. dr. med. L. Puusepp, dermatoloogia ja veneroloogia prof. dr. med. A. Paldrock).

Pedagoogilises osakonnas peetakse ettekandeid Soome, Ungari ja Eesti kooli arenemisest (dir. N. Kann) ja vabast haridustööst samus mais (Eestist V. Ernits).

Majandusosakonnas peetakse ettekandeid kolme soome-ugri riigi majanduselu arenemisest ja praegusest seisukorrast (Eestist üldreferaat cand. N. Köstner, kaasreferendid agr. Eslas ja ins. K. Maurits) ja läbirääkimisi ühistevõrkusest ja põllumajandusega ühistest probleemidest (Eesti poolt algatavad agr. A. Eslas, ühistevõrkuse liidu sekretär K. Reinmann j. t.), ühiskondlikkudest küsimustest (keskklass, töölikküsitus — Eesti poolt puudub senni algataja keskklassi kohta, töölikküsitus võtab sõna V. Ernits), ja lõppeks mõtetevahetus ja ettekanded Ungari, Soome ja Eesti vaheliste tegelikkude majandussidemete arendamise või-

malustest (Eestist algatavad kaubanduskoja juhatause esimees hra Max Hurt, Vabrikantide Ühisuse sekr. ins. K. Maurits j. t.).

Kirjanduse ja kunsti osakonnas peetakse ettekandeid ungari, soome ja eesti kirjanduse (prof. G. Suits) ja kujutatavate kunstide üle (Eestist dir. H. Kompus). Ka vaadeldakse Ungari kunsti, kunstkäsitöö ja rahvakunsti muuseumi.

Muusikalisi ettekandeid korraldatakse Margareetasaaarel (Budapestis) suurel rahva-peol, rahvamuusikantide, rahvapillimeeste jne. osavõittel, kammermuusikat konservatooriumis, ooper ja kontserte ning ettekandeid muusika üle (Eestist J. Aavik).

Bankett korraldatakse esimese kongressipäeva õhtul, pääle selle veel erilisi vastuvõtmisi ja koosolekuid mitmesuguste erihüingute poolt (karsklased j. t.).

Ekskursioone korraldatakse kongressi aegu Buda mägedesse ja muude Budapesti nähtavuste vaatlemiseks. Pääle kongressi aga korraldatakse 14.—18. juunini 7 suuremat ekskursiooni.

Geograafiline ekskursioon korraldatakse Ungari geograafilise seltsi poolt prof. Jenő Cholnoki juhatusel Doonau taha, vulkaaniliste mägede ja muude geograafiliselt huvitavate nähtuste vaatlemiseks.

Rahvateaduslik ekskursioon korraldatakse Ungari rahvateaduse seltsi korraldusel, muuseumi hoidja István Győrfy juhatusel. Vaadeldakse Szolnoki suurt rahvapidu ja Ungari rahvateaduslikult huvitavaid kohti.

Põllumajanduslik ekskursioon korraldatakse üleungarilise Majandusühingu poolt. Külastatakse Kisbérís Ungari põllutöömistrit, vaadeldakse Magyaróvári majandusakadeemiat, Ungari piimaasjandust, väike- ja suurpõllupidamist (kroonhertsogi mõisa), majandusühinguid, viinamarjaistandusi, Madalma talupoegade linna, Bugacsi pustat, loomakasvandusi jne.

Kaubanduse ja tööstuse ekskursiooni korraldavad Budapesti kaubanduskoda ja kongressi majandusosakond. Vaadeldakse Ungari tähtsamaid tehaseid ja tööstuskeskohti.

Pedagoogiline ekskursioon korraldatakse Ungari provintsi ülikoolide (Debrecen, Szeged, Pécs) külastamiseks.

Turistide ekskursiooni korraldab turistide ühing põhja poole huvitavatesse Ungari mäestikudesse, maa-alustesse jääkoobastesse jne. Liigutakse pea kõigi võimalikkude sõiduabinõudega, osalt jala.

N. n. kongressi ekskursioone korraldatakse kongressi juhatause poolt nendele, kes eri ekskursioonidest osa ei võta. Külastatakse Szolnoki rahvapidu, Balatoni järve ja Visegrad-Esztergomi linna.

Kongressi näitus. Kongressi ajal korraldatakse Eesti, Soome, Ungari kunstinäitus, mil puhul korraldatakse ka üldstatistilisi väljapanekuid Eestist.

Sõiduhõlbustusi. Arvatavasti saavad kongressile sõitjad raudteepiletid poole hinnaga Eestis, Lätis ja Poolas, kuna Tshehhoslovakkias arvatavasti $\frac{2}{3}$ maksta tuleb. Ungaris on arvatavasti raudteesõit kongressi liigetele maksuta. Kongressile sõitjatele saadetakse eri rong vastu kunni Läti piirini Zemgales, kuna Läti-Eesti raudteede suurem laius ei võimalda erarongi tulekut Budapestist Tallinnasse.

Kongressile sõita soovijate registree-rimine on alanud. Sõita soovijail palutakse teatada sellest võimalikult postkaardil asutis »Fenno-Ugria« büroole, mis asub Tallinnas, Nunne tän. 2, 3. korral, linnakoolivalitsuse ruumides. Kaardil tuleb tähendada nimi ühes perekonna- ja isanimiga, sündimisaeg, rahvus, kodakondsus, elukute, elukoht, isikutunnistuse nr. ja väljaandmise kuupäev, samuti ka väljaandja asutise nimetus. Tähendatud andmed on vajalikud hiljem ühispassi nõutamisel. Ühtlasi tuleks teatada ka, kas ja millises sektsioonis (osakonnas) soovitakse kuulata ettekandeid ja millisest ekskursioonist osa võtta.

Kongressi kulude eelarve üksiku kaasa sõitja kohta oleks arvatavasti 100 kuni 150 krooni. »Fenno-Ugria« juhatus loodab anda edaspidi täiendavaid teateid. Ülesandmise viimaseks tähtpäevaks oleks 15. märts.

VENEMAALT.

Eesti asunikkuude elust Venemaal.

Eesti kommunistide häälekandja „Edasi“ (Leningrad) avaldab viimasel ajal järjekindlalt ülevaateid eesti asunikkuude elust ja nende kultuurpüüetest, muidugi oma ilmutaate kohaselt. Kuna eesti asunikkuude elu igale eestlasele siiski suurt huvi pakub ja kuna paljudki (mitte kõik) kultuurpüüded on sarnased nii kommunistidel kui mitte-kommunistidel, siis peab Eesti Hõim tarvilikuks esitada teateid ka eesti asunduste ja asunikkuude elu üle Venemaal, ka „Edasist“ saadud andmetel, loomulikult ära kasutades ka kõiki teisi informatsiooni allikaid.

Eesti asundustest ja asnikkuudest Luuga ringkonnas.

Luuga ringkonnas elas 1927. a. sügisel 24 265 eestlast, sellest arvust järgmistes kohtades järgmisel arvul: Oudovas ühes linnaga 2966, Luugas ühes linnaga 3166, Plüssas 1757, Polnas 3475, Punases (enne Valges) Struugis 5978.

24 265 eestlase hulgas on kommunistliku partei liikmeid 62, kandidaate 12, kommunistliku noorsootühingu liikmeid 285, naiste poliitringe 3, naissaadikute kogusid 2, 31 saadikuga, valitud 219 talunaise poolt.

Luuga ringkonnas on 40 eesti kooli, nendest 1 kõrgematüübiline. 27 koolis, kust andmeid saadud, töötab praegu 864 last, s. o. keskmiselt 32 last igas koolis.

Vabaharidustöö näikse võrdlemisi arenenud olevat, kuid kannab poliitiliselt kommunistlikku ilmet. Luugas ja Oudovas on klubid, Darjinos lugemistuba palgalise juhatajaga. Ringkonnas on 32 punast nurka, nendest koolide juures 30, s. o. 10 kooli juures puudub punane nurk täiskasvanute jaoks. 2 klubi, 1 lugemistoa ja 11 punase nurga kohta on täpsemaid andmeid: nende juures töötavad 3 sõjaväeringi, 2 usuvastast ringi, 5 põllumajandusringi, 2 loodusteadusringi, 1 nõukogude ülesehitusring, 1 kirjanudusring, 13 näite- ja 9 lauluringi, 2 pasunakoori, 2 keelpillide ja „lärmi“ orkestrit,

2 käsitööringi, 1 enescaarendamisring, 2 tambreti- ja maleringi, 3 raadioringi, 2 ajalehesõprade ringi, 2 seinalehte ja redolleegiumi (nähtavasti kohaliku seinalehte toimetuse), kooperatiivringe 1, kehakultuurringe 2, ametühinguringe 1, loomatõuparandusringe 1, piimaühinguid 3, masinaühinguid 3, lauvabrikuid 1, Mopri (rahvusvahelise revolutsionäärade toetamisorganisatsioon) rakukesi 5, Oso-Aviahimi (Nõukogude lennuväe ja keemiliste gaaside ühing) rakukesi 3.

Suvel peetakse rahvapüüdisid Oudova, Luuga, Polna, Punase Struugi ja Ljāda raioonis.

„Edasi“ hindamise järele olevat ühiskondlik ja kultuuriline elu Luuga ringkonnas võrdlemisi elav. Selle hindamisega võib ühineda, eriti arvesse võttes seda, et sääl leidub iga 607 inimese kohta 1 kool ja iga kooli kohta 3—4 muud hariduslikku ehk majanduslikku asutist.

„Edasi“ kaebab aga, et mõnes kohas „laienevat“ samogonni keetmine. Sadorje asunduses olevat samogonni keetmine levinud, noorte seas õitsevat joomine ja ulakus, noored lühendavat alalise pöörase joomise läbi oma eluiga. Pitudel võivat näha noori: käivad küürus, silmad auku vajunud ja näost kollased. Kõstrid olevat suured lakkujad, kes ka kaklusist ei keelduvat. Kirjasaatja hüüab lõppeks: hävitage joomine, hävitage kõstrid ja papid, tellige selle raha eest ajalehti ja raamatuid; Lenin ütles: „Parem hilja kui mitte kunagi!“ Polna raioonis Roodna asunduses korraldati 15. jaan. s. a. koosolek vaidlustega samogonni ja viina kahjulikkuse üle. Võeti vastu resolutsioonid: 1) tuleb pidada võitlust viina vastu, 2) koosolekuist osavõtjad peavad täiesti kained olema.

Huvitav on Karavai asunduses pidul vastuvõetud resolutsioon, mille järele kõik talud pidavat järjekindlad ajalehetellijad olema. „Pimedas“ Sadorje asunduses (sääl tegutsevat kirik ja kool) loetavat „Edasit“ 7 eks., „Siberi Teatajat“ 4 eks. ja vene lehti 5 eks. Voškovo asunduses loetavat aga 39 ajalehte 37 majapidamise kohta.

Luuküla asunduses on 19. jaan. peetud peo sissetulek määratud ajalehtede tellimiseks vaesemaile asunikudele.

VENE-INGERIST.

Rahvamaja ehitamine.

Miikkulaistes ehitatakse rahvamaja, 500 isikut mahutava saaliga ja 15 kõrvalruumiga raamatukogu, lugemislaua j. m. otstarbeiks. Otsus on tehtud „kodanikkude koosolekul“. Maja ehitatakse suurelt osalt vabatahtliku talgustööga.

AMEERIKAST.

Ühisriikide eestlased IX Eesti laulupeo ekskursiooni-toimkonna asutanud.

Järgmised New-Yorgi eesti organisatsioonid: Ameerika Eesti Muusika klubi,

Eesti-Ameerika jõustiku klubi, Eesti luteruse usu Matteuse kogudus, Eesti selts „Edu“, New-Yorgi Eesti baptistikogudus, New-Yorgi Eesti klubi on asutanud ühise toimkonna Ameerika eestlaste sõduettevalmistusteks Eesti IX laulupeole. Toimkond katsub sõitjatele muretseda võimalikult suuri soodustusi niihästi passi ja tollivormaliteetide, sõiduhinna alanduse kui ka Tallinnas vastuvõtte suhtes. Informatsiooni antakse kõigile laulupeole sõita soovijatele nende riikkondsuse või rahvuse peale vaatamata. Toimkonna aadress on: *Estonian Excursion Committee, 74 West 124-th Street, New-York, N. Y., U. S. A.*

SUOMALAINEN SISÄLLYSKATSAUS.

Eesti Hõim'on tämä numero alkaa P. Voolaisen runolla Eestin itsenäisyyden kymmen-vuotisjuhlaaksi. Sitä seuraa tervehdys Suomen ministeriltä Eestissä Aarne Vuorimaalta sekä lähetystön sihteeriltä maist. Niilo Orasmaalta, joka erikoisesti teroittaa, että Eestin itsenäisyysjuhla on samalla juhlapäivä koko suomen heimolle. Seuraavassa kirjoituksessa Unkarin ministeri Eestissä tri M. Jungerth käsittää kolmatta suomalais-ugrilaista kulttuurikokousta Budapestissa. Seuraavassa kirjoituksessa käsittää V. Ernits Eestin itsenäisyyden kymmen-vuotisjuhlaa yhteydessä koko suomalais-ugrilaisen heimon kohtalon kanssa. Hän väittää, että maailmansota yleisesti on tullut hyödyksi koko suomalais-ugrilaiselle heimolle, mutta eri kansoille eri määrin, riippuen kansojen sisäisestä siivestyksellisestä valmiudesta ja ulkonaisista seikoista. Samalla koettaa hän aavistaa suomalais-ugrilaisen heimon kehittymismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Seuraa pari kirjoitusta Eesti Hõim'on ja Eestin Heimojärjestöjen Keskusjärjestön Fenno-Ugrian tehtävistä heimotyön alalla, sisältäen m. m. Eesti Hõim'on toimituksen tervehdyksen kaikille suomalais-ugrilaisille heimojärjestöille ja heimoaikakauskirjoille. Sitä seuraa setu-kaisrunolaulajattaren Anne Vabarnan „Leelotus“ suomalais-ugrilaisille kansoille. Seuraa kehoituksia keräystyöhön Fenno-Ugrian sekä Liivin kansantalon hyödyksi. Lopuksi kaikellaisia tietoja sukukansoista sekä ensimmäisen ulkoeestiläisen kokouksen valmistustöistä.

MAGYARNYELVŰ TARTALMI ÁTTEKINTÉS.

Az „Eesti Hõim“ jelen száma Voolaine Pál költeményével kezdődik, mely Észtország függetlenségének tízéves jubileuma alkalmával íródott. Majd Vuorimaa Aarni észtországi finn követ és magister Orasmaa Niilo finn követségi titkár ugyancsak ez alkalommal készült üdvözlő cikkei következnek. Niilo Orasmaa különösen azt hangsúlyozza, hogy Észtország függetlenségi ünnepe egyúttal az összes finnfajú népek ünnepe is. Az észtországi magyar követ, Jungert Mihály dr. a Budapesten megtartandó harmadik finnugor kultúrkongresszusról értekezik. A következő cikkben Ernits Vilmos az észt függetlenség tízéves emlékünnepe az összes finnugor népek sorsának egybevetésével méltatja. Állítása szerint a világháború általában a finnugor népek előnyére szolgált, egyes nemzeteknek pedig különösképen is, ott és ahol ezt azoknak művelődési viszonyai, valamint külpolitikai kapcsolatai elősegítették. Egyúttal a finn-ugor faj jövődjé fejlődése lehetőségeit sejteni igyekeznek. A következő cikkek az „Eesti Hõim“-ra és a „Fenno-Ugria“-nevű észt szövetségre a rokonnépek közötti közeledés kiépítése terén való teendőkről szólnak, más között a szerkesztőség üdvözlöte minden finnugor népek fajszervezeteinek és folyóiratainak. Érdekes és eredeti egy szetu népénekesnőnek, Vabarna Anné-nek az összes finnugor nemzetekhez intézett „Leelotus“-című költeménye. Majd a „Fenno-Ugria“ és a Lív nemzeti ház javára szolgáló adakozásra való felhívás következik. Befejezésül a hírek rovata a rokonnépekről szóló különféle tudósításokat közli s beszámol a külföldi észt ség első összejövételének előkészületeiről.

Märkusi:

¹⁾ (lkh. 9): Päevaleht nr. 63, 4. III. s. a. kirjutab, Inglismaa pooldavat Doonau Loo-carno-liidu loomist, mil puhul tuleks revideerimisele ka Trianoni rahuleping ja ühes sellega ka praegused Ungari riigipiirid.

²⁾ (lkh. 9): 1918. a. oli Vene enamline valitsus „Leningradskaja Pravda“ nr. 23 s. a. teate järele valmis vastava lepingu alusel Soomele üleandma neid maa-alasid Vene-Karjalast ja Ingerist, kus soomlased enamuses, nimetades nende maade endist ühendamist Venega tsaristliku vallutuspoliitika tagajärjeks. See lubadus jäi aga teostamata pääle Soome kommunistliku valitsuse langemist.

³⁾ (lkh. 10): Ungari eraldus Austriast 31. X. 1918. a., kuninga troonilt lahtiütlemisega, Karjala Autonomne Sotsialistlik Vabariik asutati esialgu Karjala Töökommuna nime all 9. VI. 1920, votjakite (udmurtide) ja tšeremisside (maride) autonoomsed oblastid 6. XI. 1920, sürjanlaste (komide) 27. VIII. 1921.

Toimetuselt.

Nõ 2 ilmub kahekordses suuruses illustreeritud juubeli-laulupeo, Välis-Eesti I kongressi ja III Soome-Ugri kongressi albumina. Hind 2 krooni.